

EXPO 1940-45

> 09/05/2019

War
Heritage
Institute

BELGIUM
REMEMBERS

WAR

OCCUPATION

LIBERATION

Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis
Musée royal de l'Armée et d'Histoire militaire

 Nationale
Loterij

Regie der Gebouwen

.be

44
45

BELGIUM REMEMBERS

INHOUDSTAFEL

03	I	Persbericht Expo 1940-45
05		Persbericht Regie der Gebouwen
07	II	Voorwoord
09	III	Tentoonstellingsparcours
19	IV	Randactiviteiten
23	V	Curatoren Tentoonstelling
24	VI	Ontwerp en coördinatie van de tentoonstelling
25	VII	Partners

08.05 2019 > **"75 JAAR BEVRIJDING"** > in het Koninklijk Legermuseum

Inhoudiging van de grootste nationale tentoonstelling

OORLOG | BEZETTING | BEVRIJDING

75 geleden werd België bevrijd en eindigde de Tweede Wereldoorlog.

Defensie en het War Heritage Institute (WHI) hebben, samen met talrijke partners, een nationaal verjaardagsprogramma uitgewerkt. Het herdenkingsjaar opent op 8 mei 2019 in het Koninklijk Legermuseum met een nieuwe permanente tentoonstelling over de Tweede Wereldoorlog « Oorlog. Bezetting. Bevrijding », de grootste in België.

Gratis toegang voor iedereen op zondag 12 mei.

De grootste tentoonstelling '40-'45 in België

Op de kernsite van het War Heritage Institute, het Koninklijk Legermuseum, wordt de meest controversiële periode in de Belgische Geschiedenis uitgevouwen over 1500 m². Een totaalscenografie met meer dan 1000 collectiestukken, documenten en zeldzame getuigenissen zet jong en oud aan tot nadenken. Deze nieuwe ruimte is een vernieuwende en verrassende aanvulling op de bestaande, onlangs gemoderniseerde, tentoonstelling over het interbellum en het begin van de Tweede Wereldoorlog. In totaal schetsen zo meer dan 2000 collectiestukken, verspreid over 3000 m², deze beladen periode in onze geschiedenis.

Geschiedenis zonder taboes

In de nieuwe permanente tentoonstelling toont het War Heritage Institute op historisch genuanceerde wijze niet alleen de militaire gebeurtenissen, maar ook de maatschappelijke, politieke, economische en menselijke gevolgen van de oorlog. Deze nieuwe tentoonstelling vertelt het verhaal van de bezetting en de bevrijding van het land (1940-1944), het einde van de oorlog in Europa en Azië (1944-1945) en staat ook stil bij de nationaalsocialistische politiek van repressie-, vervolgings- en genocide (1933-1945). Het is een genuanceerd, historisch-wetenschappelijk parcours waarbij de opties, mogelijkheden en 'keuzes' in oorlogstijd de rode draad vormen. Van taboes is geen sprake: politiek België, de rol van de koning, het verzet, de collaboratie, de Jodenvervolging, de repressie... worden tegen het licht gehouden en gekaderd binnen de bredere (Europese) oorlogscontext.

Gratis toegang op de eerste openingszondag

De tentoonstelling is toegankelijk voor het publiek vanaf donderdag 9 mei. Op zondag 12 mei kan iedereen het Koninklijk Legermuseum gratis komen bezoeken, om de inhoudiging van de tentoonstelling te vieren. Een niet te missen afspraak met onze geschiedenis!

Naslagwerk

Een nieuw referentiewerk, geschreven door historici en specialisten van het WHI en van verschillende universiteiten, draagt bij tot het debat over de sombere oorlogsjaren en maakt een balans op. Het boek | *Oorlog. Bezetting. Bevrijding, België 1940-1945* | samengesteld door de tentoonstellingscommissarissen, Wannes Devos en Kevin Gony, wordt uitgegeven door Lannoo

Het hele herdenkingsprogramma voor 75 jaar Bevrijding in één enkele klik

Het publiek zal een jaar lang in het hele land kunnen genieten van een grote keuze aan geleide bezoeken en herdenkingen in het kader van de Tweede Wereldoorlog. Ontdek het programma en de talrijke partners op www.belgiumremembers44-45.be

Praktische informatie

Tentoonstelling "Oorlog. Bezetting. Bevrijding" > vanaf donderdag 9 mei 2019

Gratis toegang op zondag 12 mei 2019 van 9 tot 17 uur

Waar > War Heritage Institute — site Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis
Jubelpark 3 | 1000 Brussel

www.warheritage.be | www.klm-mra.be | www.belgiumremembers44-45.be

Het War Heritage Institute

Het War Heritage Institute valoriseert het Belgisch militair erfgoed, de geschiedenis van de conflicten en de herinnering aan allen die hebben gevochten en geleden voor de democratie en de vrijheid. Sinds 1 mei 2017 zijn vier structuren onder voogdij van de Minister van Defensie [het Fort van Breendonk, de opdracht Herinnering en Communicatie van het Nationaal instituut voor veteranen, oud-strijders en oorlogsslachtoffers, het Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis en de Historische Pool Defensie] samengebracht in het War Heritage Institute > WHI.

[Einde van het persbericht]

Perscontacten > War Heritage Institute

NL > Betty De Lanoeye 0474 | 27 90 39 – betty.delanoeye@warheritage.be

FR > Marie-Hélène Billwatsch 0473 | 78 41 71 – marie-helene.billwatsch@warheritage.be

In samenwerking met

Nieuwe tentoonstelling **OORLOG | BEZETTING | BEVRIJDING** in het Koninklijk Legermuseum
> de **Regie der Gebouwen** voerde de inrichtingswerken uit

Op woensdag 8 mei 2019 lanceert het Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis zijn nieuwe permanente tentoonstelling getiteld "Oorlog. Bezetting. Bevrijding", met als thema de Tweede Wereldoorlog. Om de museumruimte met ongeveer 1200 m² te vergroten, heeft de Regie der Gebouwen inrichtingswerken uitgevoerd in de mezzanines van de indrukwekkende Bordiauhal.

In 2017 investeerde de Regie der Gebouwen een bedrag van 475.000 euro in een moduleerbare inrichting. Concreet bestonden de werken uit het plaatsen van lichte verplaatsbare wanden voor de tentoonstelling van de collectiestukken en uit de installatie van verlichting en verduistering.

Er zijn ook schilderwerken uitgevoerd en aanpassingswerken voor de veiligheid gebeurd. Verder zijn er voorzieningen geplaatst om de scenografie van die grote tentoonstelling goed tot haar recht te laten komen. De scenografie zelf werd door het museum verzorgd.

Renovatie dak

Tijdens de zomer van 2016 heeft de Regie der Gebouwen alle daken van het Jubelpark opgemeten met het oog op hun renovatie. De werken, die eind 2018 van start gingen, zijn opgedeeld in verschillende fases en zullen ongeveer vier jaar in beslag nemen.

De werken voor het dak van het Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis bestaan voornamelijk uit de renovatie van de koepels en de restauratie van de glasdaken en de verticale glasramen tussen de twee dakoppervlakken.

De Regie der Gebouwen heeft een budget voorzien van 11 miljoen euro voor de renovatie van de daken van het Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis en van Autoworld. De renovaties van de daken van het Jubelparkmuseum en de Musea voor Schone Kunsten in de nabijheid van de Kunstberg worden daarentegen gefinancierd door Beliris.

Andere werken

De Regie der Gebouwen voert geregeld werken uit in het Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis.

Tussen 2015 en 2016 heeft de Regie der Gebouwen meegewerkt aan de renovatie van de hoofdingang van het museum, een reeks werken uitgevoerd in de Luchtvaarthal om er de permanente tentoonstelling "Antarctica" in onder te brengen en verschillende restauratiewerken uitgevoerd op de zuidgevel van de Bordiauhal.

Meer informatie over de werken aan het Legermuseum vindt u terug op onze website

<https://www.regiedergebouwen.be/nl/projects/koninklijk-museum-van-het-leger-en-de-krijgsgeschiedenis>

[Einde van het persbericht]

Perscontacten > Regie der Gebouwen

NL > Tine Deckers | 0474 50 55 05 – Pers@regiedergebouwen.be

FR > Catherine Cardoso Nunes | 0495 21 06 86 – Presse@regiedesbatiments.be

Pauline Vachandez | 0497 19 44 03 – Presse@regiedesbatiments.be

De **Regie der Gebouwen**

De vastgoedbeheerder van de federale staat

De Regie der Gebouwen is de vastgoedbeheerder van de Belgische staat. Ze zorgt ervoor dat de federale ambtenaren in kwalitatieve kantoren kunnen werken en houdt ook het federaal architecturaal en historisch patrimonium in stand. Haar uitgebreide vastgoedportefeuille omvat 1000 gebouwencomplexen (6,9 miljoen m²) waarvan twee derde eigendom is van de overheid en een derde wordt gehuurd.

Voorwoord van het boek “Oorlog. Bezetting. Bevrijding”

> uitg. Lannoo/Racine [zie p. 18]

Op 10 mei 1940 trekt het Duitse leger de Belgische grens over en maakt zo een einde aan de ‘Schemeroorlog’, die in september 1939 was begonnen na de invasie van Polen. Over die oorlog is alles al gezegd, en meestal in superlatieven. Een wereldoorlog, waarin niet alleen bijna alle onafhankelijke staten van de wereld werden meegesleurd, maar ook de koloniale bezittingen van de westerse staten. Een oorlog die een tot dan toe ongekend groot aantal slachtoffers veroorzaakte - tussen 50 en 60 miljoen doden - en uiteindelijk aan meer burgers het leven kostte dan aan soldaten. Een oorlog, ten slotte, die eindigde met de inzet van kernwapens en leidde tot een nieuw tijdperk, waarin de mensheid definitief kan worden vernietigd wanneer naar die massavernietigingswapens zou worden teruggegrepen.

Hoewel bij dit wereldwijde conflict, mutatis mutandis, dezelfde oorlogvoerende partijen waren betrokken als in de Eerste Wereldoorlog en historici het steeds meer beschouwen als het tweede luik van een oorlog die in 1914 begon en in 1945 eindigde, is deze oorlog toch anders. Dit tweede conflict vertoont een aantal kenmerken die onze aandacht verdienen en waardoor dit conflict een eigen specifiek karakter krijgt.

Ten eerste is de oorlog van 1914-1918 nog een vrij klassiek conflict dat vooral over duistere territoriale en economische geschillen tussen een reeks landen gaat. Schrijver Éric Vuillard vat het in *La bataille d’Occident* samen als een ‘ruzie tussen neven’. De Tweede Wereldoorlog - die vanzelfsprekend ook een territoriaal en economisch aspect heeft - wordt echter vooral gekenmerkt door zijn ideologische dimensie. Het tweede wereldconflict groeit immers uit tot een gigantische confrontatie tussen drie verschillende visies op de wereld en de samenleving. Nazi-Duitsland en de meeste van zijn bondgenoten staan voor een rechts totalitarisme, dat niet-egalitair en racistisch is. Het linkse totalitarisme is officieel egalitair, maar discrimineert in grote mate de nationale minderheden van de USSR en bepaalde sociale klassen. De democratieën proberen te overleven in een wereld die heen en weer wordt geslingerd tussen die twee totalitaire visies die streven naar hegemonie.

Ten tweede wordt het conflict gekenmerkt door een extreme ‘brutalisering’. Een oorlog is door de aard ervan een gewelddaad, maar de Tweede Wereldoorlog overschrijdt alle grenzen. De executie van krijgsgevangenen, de vernieling van steden en dorpen, en de moord op burgers laten de oorlog als een soort litanie van de gruwel klinken. Miljoenen Russische krijgsgevangenen sterven in Duitse kampen. De vernieling van onder meer Houffalize, Bande, Lidice of Oradour-sur-Glane staat nog in ieders geheugen gegrift, maar we moeten er ook aan herinneren dat bijna 80.000 steden en dorpen op dezelfde manier vernield werden in Rusland, Oekraïne en Wit-Rusland.

Aan deze lugubere opsomming moeten nog de miljoenen verkrachte en vaak vermoorde vrouwen worden toegevoegd en de eerlijkheid gebiedt ook de systematische bombardementen op burgers en cultuurgoederen, door zowel de asmogendheden als de geallieerde, te erkennen.

Tot slot is de Tweede Wereldoorlog een racistische vernietigingsoorlog waarin weinig oorlogvoerende partijen terugdeinzen voor de ergste wreedheden tegenover vijandelijke troepen, maar ook tegenover burgers die als 'raciaal' minderwaardig worden beschouwd en al te vaak worden gestigmatiseerd. De massale, systematische, wetenschappelijk georganiseerde en geïndustrialiseerde uitroeiing van ongeveer zes miljoen Joden, Roma en Sinti in Europa is daar de afschuwelijkste en bekendste belichaming van, maar er zijn nog andere die wij niet mogen vergeten. Zo plant nazi-Duitsland de dood van de Russische bevolking in de zones die het bezet. Vijftien miljoen Russische burgers komen in de loop van het conflict om. Zij sterven van de honger, maar ook door de kogels van de Wehrmacht en van de SS. Iets soortgelijks doet zich voor in China, waar het keizerlijke leger van Japan onder meer in Shanghai en Nanking een bloedbad aanricht onder de Chinese bevolking, die als minderwaardig wordt gezien.

Michel Jaupart

Directeur-generaal a.i. van het War Heritage Institute

ZAAL 1

EUROPA ONDER HET HAKENKRUIS

Niet enkel België wordt tijdens de Tweede Wereldoorlog bezet. In 1942 heerst nazi-Duitsland in Europa zelfs over een gebied dat groter is dan de Verenigde Staten en dat dichter bevolkt en economisch productiever is dan eender welke regio in de wereld.

In deze eerste zaal wordt de bezetting van België dan ook in een bredere Europese context geplaatst. Voor Hitler is "Europa" niet zozeer een geografische, dan wel een raciale entiteit. De economische exploitatie van het continent gaat hand in hand met het waanbeeld dat een Germaans *Herrenvolk* superieur is aan andere "rassen". Hele bevolkingsgroepen worden daarvoor als minderwaardig beschouwd.

De nazi-Duitse terreur en vervolging zorgen overal voor bloederige taferelen. Het beleid dat in het oosten van Europa wordt gevoerd is echter nog wreder dan dat in het westen.

Kepie van Hermann Göring als *Generalfeldmarschall* bij de *Luftwaffe* | Duitsland | 1940

Johanna Haarer, *Moeder, vertel eens wat van Adolf Hitler!* | Amsterdam > Uitgeverij Westland, 1942. Een voorleesboek voor kinderen dat bijna 15.000 keer wordt verkocht in België. (bruikleen CegeSama)

ZAAL 2

BELGIË IN DUITSE HANDEN

In België wordt op 1 juni 1940 een militair bezettingsbestuur geïnstalleerd. Aan het hoofd ervan staat de Duitse generaal Alexander von Falkenhausen. Als militair gouverneur zwaait hij tot 18 juli 1944 de plak over het grootste deel van België en twee Noord-Franse departementen.

De Duitsers willen het land met zo weinig mogelijk middelen besturen, de Belgen streven naar het behoud van zoveel mogelijk verantwoordelijkheid. Zowel aan Belgische als aan Duitse zijde wil men een herhaling van het bezettingsregime uit 1914-1918 voorkomen. Een economische plundering en ontmanteling van het land is dus te vermijden.

Van burgemeester tot koning, van ambtenaar tot bedrijfsleider, van priester tot rechter: allen worden geconfronteerd met de nieuwe bezettingsrealiteit. "België" moet na de nederlaag in 1940 blijven functioneren, maar hoe? En wat is de impact van de bezetting op het leven van de gewone Belg?

Duitse adelaar in gips, met zijn klauw rustend op een wapenschild dat België symboliseert | België | 1940-1944

'Smokkeleer— Le Jeu du marché noir', naoorlogs gezelschapsspel rond de zwarte markt in België | ca. 1945

Olieverfschilderij 'De lege kast' met bijhorend meubel van Wilhelm Pauwels alias 'Wilchar' | België | 1940-1944. Een allegorie op de honger en schaarste in het bezette land

ZALEN 3 & 4

ZWART, WIT OF GEKLEURD?

De meeste Belgen schikken zich naar de realiteit van de bezetting. Ze nemen een passieve houding aan en gehoorzamen in zekere mate - en vaak met tegenzin - aan de nieuwe machthebbers. Die Belgen vormen een grote, grijze massa, waarbij de oorlog het dagelijks leven subtiel beïnvloedt.

Deze massa bevindt zich tussen twee uitersten in: de collaboratie en het verzet, "zwart" versus "wit". In realiteit zijn er diverse schakeringen zwart en wit: er bestaan heel wat gradaties van collaboratie en verzet. Bovendien evolueren beide begrippen met de tijd mee. Zo kan gedrag dat in 1940 als normaal of inschikkelijk wordt beschouwd, in 1944 als collaboratie worden gebrandmerkt.

Van de ongeveer 8.300.000 Belgen wil de absolute meerderheid de oorlog vooral zonder kleerscheuren doorkomen. Slechts een zeer kleine minderheid collaboreert of pleegt verzet.

Handgemaakt pistool van een Belgische weerstander | 1940-1944

Valse versie van het dagblad Le Soir, de 'faux Soir', gemaakt door het Onafhankelijkheidsfront (OF) | Brussel | 9 november 1943

Versierde Duitse granaathuls van een Vlaamse vrijwilliger aan het oostfront | Sovjet-Unie | 1942

ZAAL 5

REPRESSIE EN VERVOLGING

Het Duits militair bestuur moet de orde en rust in het bezette gebied bewaren. Het beschikt hiervoor over een eigen repressieapparaat dat wordt bijgestaan door Belgische helpende handen en ogen. Vanaf 1940 is er ook een burgerlijke SS-politie in bezet België actief.

Volgens het internationaal recht behoort de handhaving van de openbare orde tot de wettelijke plicht van de bezetter. Langzaam maar zeker primeert echter het recht van de sterkste. In 1943 groeit België uit tot een politiestaat. Voor politiek andersdenkenden is er geen plaats, de repressie van het verzet is keihard.

Ook de racistische nazi-ideologie wordt vanaf 1940 stap voor stap in de praktijk omgezet. Joden en zigeuners zijn het slachtoffer van een meedogenloze vervolging. Vanaf augustus 1942 starten de deportaties naar "het oosten". Het merendeel van de gedeporteerden wordt er na aankomst meteen vergast.

Emmer gebruikt door gevangenen in het Fort van Breendonk tijdens hun dwangarbeid | 1940-1944 | [Collectie Nationaal Gedenkteken Fort van Breendonk]

Jodenregister van de gemeente Vorst | 1940
[Permanente bruikleen Nationaal Museum van de Weerstand]

ZAAL 6

BELGIË BEVRIJD!

Na ruim vier jaar is de bezetting eindelijk ten einde. De geallieerde landing in Frankrijk heeft België doen dromen, maar het is pas tijdens de eerste dagen van september 1944 dat die droom echt werkelijkheid wordt. Hoewel de oorlog nog niet voorbij is, betekent de bevrijding het einde van de nazirepressie... en luidt ze het uur van de wraak in tegen landgenoten die met de bezetter hebben gecollaboreerd.

Met de bevrijding treedt ook het verzet uit de schaduw. Veel weerstanders werken samen met de geallieerde troepen die snel door het land oprukken. De geallieerden stuiten op relatief weinig Duits verzet: er doen zich slechts wat schermutselingen of beperkte confrontaties voor. De *Wehrmacht* plooit zich terug op regio's die gemakkelijker te verdedigen zijn.

De bevrijders worden door enthousiaste en nieuwsgierige mensenmassa's als quasi halfgoden onthaald. De Belgische bevolking is hen enorm dankbaar.

Boekentas die Jef van de Wiele, leider van DeVlag, bij zich droeg tijdens zijn arrestatie in Duitsland | 1946

Handgemaakt kinderjurkje in de kleuren van enkele geallieerde landen | Brussel | 1945

ZALEN 7 & 8

BELGIË IN DE SCHADUW VAN DE OORLOG

België is dan wel bevrijd, de oorlog is nog niet voorbij. De gevechten gaan verder, Duitsland is nog niet overwonnen en de geallieerde legers bevinden zich op het Belgische grondgebied.

In december 1944 lijkt de dreiging van een nieuwe Duitse bezetting even werkelijkheid te worden. Ondertussen worden Belgische steden door Duitse vliegende V1- en V2- bommen getroffen en blijft de schaarste aanhouden.

België blijft buiten de grenzen aan geallieerde zijde voortstrijden. Het verwerft zijn plaats in het kamp van de overwinnaars dankzij de inbreng van zijn kolonie Belgisch-Congo en mandaatgebied Ruanda-Urundi. De troepen die in Groot-Brittannië zijn opgeleid en de acties van het verzet leggen eveneens gewicht in de schaal.

Uniformjas van de Amerikaanse generaal Clare Armstrong, beschermer van Antwerpen tegen de V-bommen | 1945

Uithangbord van schuilplaats A 20, Zone I (Henegouwen en Entre-Sambre-et-Meuse) van het Geheim Leger | 1945

Wrak van een V1 (*Vergeltungswaffen 1*) die boven Brussel is neergehaald en later als trofee door een Britse luchtfweereenheid wordt gebruikt | 1944

ZAAL 9

DUITSLAND IN DE TANG

Buiten de Belgische landsgrenzen gaan de gevechten onverminderd voort. Terwijl de opmars in het westen bij de Rijn stagneert, rukt het Rode Leger meedogenloos verder op. Het Reich verliest zijn bondgenoten én de strijd. De weg naar Berlijn ligt open.

Voor soldaten en burgers, in het winnende of verliezende kamp, is het einde van de gevechten in zicht. Miljoenen mensen hopen op een terugkeer naar een leven zonder lijden.

Het einde kleurt echter niet voor iedereen gelijk: sommigen verheugen zich op de verplettering van de vijand of de overwinning, anderen zien argwanend een (nieuwe) buitenlandse bezetting tegemoet.

Brokstuk van een fries van de Dom van Keulen | april-mei 1945 | meegenomen door Walter Ganshof van der Meersch tijdens een militaire missie in Duitsland om Belgen te repatriëren

Amerikaanse jeep Ford GWP van het Belgische SAS Regiment, aan de linkerkzijde doorzeefd door kogels | 1944-1945

ZAAL 10

DUITSLAND, JAAR NUL

In de lente van 1945 lijkt de nederlaag voor Duitsland nabij. De nazileiders kiezen er echter voor het Duitse volk op te offeren. Van capitulatie kan geen sprake zijn.

Het fanatisme loont niet: Berlijn wordt belegerd, Hitler en zijn naaste medewerkers plegen zelfmoord en nazi-Duitsland beleeft zijn laatste uren. De overgave wordt op 7 en 8 mei 1945 ondertekend. Terwijl de overwinning wereldwijd wordt gevierd, proberen miljoenen vluchtelingen en daklozen te overleven.

De overwinning alleen is niet voldoende. De geallieerden willen via internationale rechtspraak de Duitse oorlogsmisdaden en de in de concentratiekampen en uitroeiingscentra ontdekte gruwel berechten.

Met kogels doorzeefd houten paneel *Wir kapitulieren nie!*, teruggevonden door een Belgische majoor in Lüben | augustus 1945

Bronzen buste van Rudolf Hess, meegenomen door Walter Ganshof van der Meersch uit de Rijkskanselarij in Berlijn | 1945

ZAAL 11

TERREUR – VERVOLGING – GENOCIDE

Het is onmogelijk het exacte aantal mensen te becijferen dat in Europa is vermoord door de nazistische repressie- en vervolgingspolitiek. Naar schatting gaat het om minstens 17 miljoen doden.

Daarbij zijn bijna 6 miljoen Joden het slachtoffer geworden van de grootschalige volkerenmoord of genocide (judeocide) die wordt uitgevoerd tijdens de Tweede Wereldoorlog. De combinatie van een racistische ideologie en technologische ontwikkelingen blijkt een moordende mix.

De basis voor de terreur, vervolging en genocide in Europa wordt reeds tijdens de jaren 1930 in nazi-Duitsland gelegd. Met het uitbreken van de oorlog in 1939 ontspoorde het systeem volledig.

Jas van een (vermoedelijk Oekraïens) lid van de *Schutzmannschaft* | ca. 1941

Aangepaste *Windjacke* van een Duitse *Gebirgsjäger*, gedragen door de Belgische gevangene Remi Pyson tijdens de bevrijding van Dachau | 29 april 1945

Schoenen van Anne Meegens, gedeporteerd naar Ravensbrück, gedragen tijdens haar dodenmars van België naar Altengrabow | 1945

ZAAL 12

DE 'ANDERE' WERELDOORLOG

De Tweede Wereldoorlog is niet enkel een 'Europese' oorlog, maar speelt zich ook af op Aziatisch grondgebied. De weg tussen de Japanse invasie van China in 1931 en de atombommen op Hiroshima en Nagasaki in 1945 is bezaaid met vele veldslagen.

Japan breidt aanvankelijk zijn imperialistische greep op Zuidoost-Azië uit, maar wordt stap voor stap teruggedrongen na verbeten gevechten op zowat alle eilanden van de Stille Oceaan. Uitgeput door een zeer kostelijke oorlog capituleert het Land van de Rijzende Zon op 2 september 1945.

De Chinese weerstand, het Sovjetoffensief en de Amerikaanse atombommen maken een einde aan de Japanse ambities en aan vijftien oorlogsjaren die worden getekend door slachtpartijen en racisme.

Japanse sabel of katana | ca. 1945 | meegenomen naar België
door Jos de Haes, Jezuitenmissionaris in de Filipijnen

Japanse hoofdband of hasjimaki | ca. 1945 | De Japanners dragen deze band als
symbool van hun moed en vastberadenheid

ORLOG | BEZETTING | BEVRIJDING

**WAR OCCUPATION LIBERATION
BELGIUM 1940-1945**

Gebonden 250 x 180 | 328 blz. | Prijs > € 29,9 | EAN > 9789401459099 — Uitgeverij Lannoo/Racine

Naslagwerk onder de redactie van Wannes Devos en Kevin Gony, tentoonstellingscommissarissen en historici bij het War Heritage Institute.

De Tweede Wereldoorlog blijft tot vandaag de ophefmakendste periode in de Belgische geschiedenis. Vijfenzeventig jaar na de bevrijding is het debat over de donkere oorlogsjaren nog altijd brandend actueel. Met dit nieuwe referentiewerk over België en de Tweede Wereldoorlog maken historici en andere specialisten van diverse onderzoekscentra de balans op: hoe werkte de oorlog in op de Belgische samenleving?

Oorlog. Bezetting. Bevrijding brengt alle facetten van de oorlog in kaart en begeeft zich buiten de lijnen van de traditionele oorlogsgeschiedenis. De auteurs reconstrueren niet alleen de militaire krijgsverrichtingen en de complexe kroniek van de bezetting: de Duitse invasie in mei 1940 en de rol van de koning, de operaties van de *Force Publique* in Afrika, het leven in een bezet land, de collaboratie en het verzet, de Jodenvervolgung, de oorlogseconomie, de kunstroof... Ze kijken ook naar de woelige periode die aan de oorlog voorafging, met aandacht voor de erfenis van de Grote Oorlog, de opgang van radicale politieke bewegingen en de rol van de vrouw in de Nieuwe Orde. Ten slotte gaan ze in op de moeizame afwikkeling van het conflict: de bevrijding, de epuratie, het Ardennenoffensief en de V-bommen, en de herinnering aan de oorlog.

Met treffende foto's uit binnen- en buitenlandse archieven, toelichting bij unieke erfgoedstukken en een epiloog van de internationaal gereputeerde historicus Richard Overij.

Met bijdragen van Mathieu Bills, Jean Cardoen, Wannes Devos, Luc De Vos, Bruno De Wever, Manuel Duran, Anne Godfroid, Kevin Gony, Erik Janssen, Michel Jaupart, Chantal Kesteloot, Catherine Lanneau, Pierre Lierneux, Dirk Luyten, Fabrice Maerten, Koen Palincx, Natasja Peeters, Kris Quanten, Dimitri Roden, Laurence Schram, Peter Schrijvers, Sandrine Smets, Jean-Michel Sterkendries, Jan Van der Fraenen, Olivier Van der Wilt, Lawrence Van Haecke, Sarah Van Ruyskensvelde, Roel Vande Winkel, Christine Van Everbroeck, Piet Veldeman, Dave Warnier en Nico Wouters.

www.lannoo.com

In samenwerking met

PROGRAMMA EDUCATIEVE DIENST

Geleide bezoeken

De rondleiding biedt een overzicht van de nieuwe tentoonstellingszone of een meer thematische invalshoek, naargelang de wensen van de organisator.

- > **Publiek** > scholen en volwassenen | maximum 15 deelnemers/groep
- > **Duur** > 1.30 uur
- > **Prijs** > scholen > €70 [week] | €80 [WE] & toegangsprijs Museum
volwassenen > €87 [week] | €97 [WE] & toegangsprijs Museum
- > **Reservatie** > minstens 3 weken voor de gewenste datum via reservatie@whi.be

Animatie “Kinderen in de oorlog”

Het dagelijkse leven tijdens een oorlog... Geen eenvoudige opdracht voor volwassenen! Kinderen worden eveneens getroffen door de beperkingen die de bezetter oplegt. Scholen worden in het oog gehouden, de inhoud van het maaltijdbord verandert, speelgoed weerspiegelt het conflict. Deze animatie toont wat kinderen tijdens het interbellum en de Tweede Wereldoorlog meemaakten.

- > **Publiek** > 8-12 jaar | maximum 15 kinderen/groep
- > **Duur** > 1.30 uur
- > **Prijs** > €85 [week] | €95 [WE] & toegangsprijs Museum
- > **Reservatie** > minstens 3 weken voor de gewenste datum via reservatie@whi.be

Animatie “Pas op, propaganda!”

Deze animatie gaat uit van de permanente collecties over het interbellum en de Tweede Wereldoorlog en sensibiliseert jongeren voor de gevaren van propaganda gisteren en vandaag. Aan de hand van de verschillende opdrachten gaan de deelnemers begrijpen hoe de drie belangrijkste totalitaire regimes in Europa tot stand zijn gekomen en agressieve propaganda gaan gebruiken om hun doelstellingen te bereiken of misdaden te plegen. Als afsluiter zetten de kinderen de aangesneden onderwerpen in de praktijk om door een eigen propaganda-affiche te creëren.

- > **Publiek** > 8-12 jaar | maximum 15 kinderen/groep
- > **Duur** > 1.30 uur
- > **Prijs** > €85 [week] | €95 [WE] & toegangsprijs Museum
- > **Reservatie** > minstens 3 weken voor de gewenste datum via reservatie@whi.be

Animatie “Sluwe slogans”

Deze workshop vertelt het interbellum en de Tweede Wereldoorlog met propaganda-affiches. Aan de hand van Russische, Duitse, Italiaanse, Griekse, Franse of Belgische affiches vestigt deze workshop de aandacht op de mechanismen van propaganda en op de gevaarlijke gevolgen.

- > **Publiek** > vanaf 16 jaar | maximum 15 deelnemers/groep
- > **Duur** > 1.30 uur
- > **Prijs** > €85 [week] | €95 [WE] & toegangsprijs Museum
- > **Reservatie** > minstens 3 weken voor de gewenste datum via reservatie@whi.be

Pedagogische dossiers “De Tweede Wereldoorlog”

> *dossier voor het basisonderwijs en voor het secundair onderwijs*

Deze dossiers begeleiden het parcours over de Tweede Wereldoorlog, van de zomer van 1940 tot de oorlog in de Stille Oceaan. De tentoonstelling illustreert de belangrijkste mijlpalen in het conflict in Europa, in het Middellandse-Zeebekken, in Rusland of in Azië en werpt een bijzondere blik op België, met Belgische soldaten die op verschillende fronten strijden en de bezetting van het grondgebied.

Het dossier voor het basisonderwijs bestaat uit drie delen. *Voor het bezoek* is bedoeld om het bezoek in de klas voor te bereiden. *Tijdens het bezoek* geeft informatie voor de leerkrachten, illustraties en activiteitenfiches voor de leerlingen waarmee ze kennen en kunnen aanscherpen. Het deel *Na het bezoek* maakt het mogelijk bepaalde thema's in de klas verder uit te diepen. Het dossier wordt aangevuld met een woordenlijst en een beknopte bibliografie.

Het dossier voor het middelbaar onderwijs bestaat uit 14 pedagogische onderdelen die de zaalthema's volgen. Een inleidend dossier informeert over de opvatting van de tentoonstelling en legt uit hoe de pedagogische documenten kunnen worden gebruikt; een dossier *Na het bezoek* maakt het mogelijk sommige thema's en onderwerpen uit de actualiteit in de klas te behandelen. Aan het eind van elk dossier geeft een glossarium uitleg bij moeilijke begrippen; er is ook een beknopte bibliografie.

Elk thematisch dossier bestaat uit twee delen. *Voor het bezoek* is als voorbereiding bedoeld en schetst de historische context. *Tijdens het bezoek* herneemt informatie over de collectiestukken en de thema's die in de activiteitenfiches worden aangehaald. Op die wijze worden de leerlingen geconfronteerd met de verschillende keuzes die de mannen en vrouwen tijdens de oorlog dienden te maken.

Vragen en informatie zijn samengebracht in verschillende thema's die de opstelling in de zalen volgen: *Weersomstandigheden en oorlog, Propaganda, De burgerbevolking, Technische innovaties, De Belgen en de oorlog, Krijgsgevangenen, De kolonies in oorlogstijd, Geweld, Vervolging.*

DAG VOOR DE LEERKRACHTEN

De Educatieve Dienst zal in de loop van september 2019 *[data nog te bepalen]* infodagen over de tentoonstelling **OORLOG | BEZETTING | BEVRIJDING** aanbieden.

> **Info** > Educatieve dienst > **reservatie@whi.be**

V CURATOREN TENTOONSTELLING

Kevin Gony is geschiedkundige (ULiège) en wetenschappelijk medewerker bij het Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis (War Heritage Institute), waar hij vooral werkt rond de Tweede Wereldoorlog buiten West-Europa. Hij is mediëvist van opleiding en zijn andere interessegebieden zijn de vroege middeleeuwen in het Westen en de geschiedenis van het Midden- en Verre Oosten.

Als historicus in 2008 afgestudeerd aan de Universiteit Gent (Publieksgeschiedenis, Hedendaagse Geschiedenis) behaalde **Wannes Devos** in 2009 een aanvullende master in de Bedrijfseconomie (Overheidsmanagement). Hij was enkele jaren bijzonder medewerker bij het Unesco Platform Vlaanderen en werkte in 2013 een aantal maanden bij het *NS-Dokumentationszentrum* in Keulen. Als wetenschappelijk medewerker is hij vandaag een klein decennium verbonden aan het Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis, (War Heritage Institute). Hij doet zijn doctoraat onder het promotorschap van Bruno De Wever (Universiteit Gent) en Kees Ribbens (Erasmus Universiteit Rotterdam) over de musealisering van oorlog en geschiedenis in nationale militaire musea, waarover hij al diverse publiekshistorische artikels publiceerde.

VI | ONTWERP EN COÖRDINATIE VAN DE TENTOONSTELLING

Walter Minnaert studeerde Interieurarchitectuur aan het Hoger Architectuurinstituut Sint-Lucas te Gent (nu Luca School of Arts). Hij startte zijn loopbaan als binnenhuisarchitect | tentoonstellingsontwerper in Het Koninklijk Legermuseum in 1989. In de loop der jaren werkte hij als ontwerper, adviseur of coördinator mee aan tientallen tentoonstellingsprojecten in het museum en zijn externe sites, zowel tijdelijke tentoonstellingen aard als de herinrichting van permanente zalen: zaal de Wapens en harnassen, het Bezoekerscentrum van de Dodengang, de zaal Antarctica, de Bordiauhal en nog vele andere.

Het ontwerp voor de permanente inrichting van de mezzanine op de eerste verdieping van de Bordiauhal kwam tot stand door een ver doorgedreven dialoog tussen de curatoren, de tentoonstellingstechnicus en de ontwerper. Walter Minnaert vindt het belangrijk de essentie van het historische verhaal te ontdekken en uit te rafelen en dit, rekening houdend met de geselecteerde objecten, op een creatieve manier om te zetten naar een aangrijpende én bevattelijke tentoonstelling. Door de voormalige open ruimte om te vormen tot een afgesloten parcours wordt de aandacht van de bezoeker van bij het begin opgeëist en vastgehouden, tot het einde van het verhaal. Hierbij spelen zowel tekst, beeld als object de rol van eyecatcher en worden zij in hun waarde geaccentueerd. Decorelementen worden eerder subtiel gebruikt of gesuggereerd, ter ondersteuning van de thematiek. Wand, toonkast en multimedia vullen elkaar aan en staan ten dienste van de objecten die de nodige ruimte krijgen. Gelaagdheid in de presentatie en informatie zorgt er voor dat de bezoeker op eigen tempo en naar eigen interesse de zaal kan bezoeken.

VII PARTNERS

